

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

В И С Н О В О К

До протоколу № 105
від 29 серпня 2022 року

до проекту Закону України
“Про внесення змін до статті 55 Закону України “Про вищу освіту”
щодо основних посад науково-педагогічних працівників”
(реєстр. № 6050 від 14.09.2021)

Комітет з питань освіти, науки та інновацій є головним з опрацювання проекту Закону “Про внесення змін до статті 55 Закону України “Про вищу освіту” щодо основних посад науково-педагогічних працівників” (реєстр. № 6050 від 14. 09. 2021), поданого Кабінетом Міністрів України.

У законопроекті пропонується шляхом виключення п.п. 5, 5¹, 10 і 10¹ ч. 1 ст. 55 Закону України “Про вищу освіту” вилучити із переліку основних посад науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти такі посади як: “директор музею”, “директор бібліотеки”, “науковий працівник музею”, “науковий працівник бібліотеки”.

Метою проекту Закону України “Про внесення змін до статті 55 Закону України “Про вищу освіту” щодо основних посад науково-педагогічних працівників” є усунення суперечностей, що виникли у зв’язку з прийняттям Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення діяльності музеїв закладів вищої освіти” (№ 849-ІХ від 02.09.2020).

Реалізація проекту акта не потребує додаткових фінансових витрат з державного та місцевих бюджетів.

Головне науково-експертне управління за результатами розгляду законопроекту вважає за доцільне висловити такі зауваження.

1. Відповідно до супровідних документів до законопроекту його метою є “усунення суперечностей, що виникли у зв’язку з прийняттям Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення діяльності музеїв закладів вищої освіти” № 849-ІХ від 02.09.2020 у зв’язку з доповненням переліку

основних посад науково-педагогічних працівників посадами “директор музею” і “науковий працівник музею”.

З цього приводу необхідно зазначити, що супровідні документи не містять належного обґрунтування, про які саме “суперечності” йде мова, що не відповідає п. 1 ч. 1 ст. 91 Регламенту Верховної Ради України та ускладнює проведення наукової експертизи законопроекту.

Окрім того, у поданому проекті Закону пропонується виключити із зазначеного переліку не тільки посади “директор музею” і “науковий працівник музею”, але й посади “директор бібліотеки” та “науковий працівник бібліотеки”, які включені в зазначений перелік з дати набуття чинності цим Законом – 06.09.2014, що потребує обґрунтування.

2. Експерти звертають увагу, що відповідно до Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” бібліотека - інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки (ст. 1); бібліотечна система України функціонує на основі скооперованого комплектування фондів та обробки документів, довідково-пошукового апарату, взаємовикористання бібліотечних ресурсів, а також організації науково-дослідної, науково-бібліографічної та науково-методичної роботи (ст. 5).

Згідно з абзацами 7 та 9 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про музеї та музейну справу” музей - науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, а музейна справа - спеціальний вид наукової та культурно-освітньої діяльності, що включає комплектування, зберігання, охорону та використання музеями культурних цінностей та об'єктів культурної спадщини України, у тому числі їх консервацію, реставрацію, музеєфікацію, наукове вивчення, експонування та популяризацію. Приписом ч. 2 ст. 2 цього Закону унормовано, що “основними напрямками діяльності музеїв є науково-дослідна, культурно-освітня діяльність, а також діяльність, пов'язана з науковою атрибуцією, експертизою, класифікацією, державною реєстрацією та усіма видами оцінки предметів, які можуть бути визначеними як культурні цінності, з метою включення до Музейного фонду України”. Матеріальну базу музеїв, серед іншого, складають роботи наукових працівників музею (абз. 3 ч. 3 ст. 7 цього Закону). Абзацом 5 ч. 2 ст. 26 цього Закону передбачено, що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, у межах своїх повноважень організовує проведення наукових досліджень у сфері музейної справи.

Вищезазначені положення дають підстави зауважити, що пропозиція законопроекту виглядає дещо дискусійною, враховуючи специфіку роботи бібліотек та музеїв закладів вищої освіти, які займаються не лише інформаційним забезпеченням освітнього та наукового процесів, а й залучені майже в усі етапи досліджень, що здійснюються вченими. Зокрема, ними проводяться дослідження власних фондів (у значній частині музеїв і бібліотек вони є пам'ятками науки та культури); історичні, книгознавчі та бібліотекознавчі дослідження, а результати досліджень публікують у наукових і науково-практичних виданнях тощо. Більшість

бібліотек і музеїв закладів вищої освіти є їх науковими підрозділами, результати роботи яких оформлюються річними звітами, що подаються до відповідних підрозділів закладів вищої освіти. Директори таких бібліотек та музеїв є керівниками науково-дослідної тематики та членами експертних акредитаційних комісій, що забезпечують формування вимог до відповідних кваліфікаційних, освітніх та освітньо-професійних програм.

Одночасно, розв'язання проблеми потребує врахування положень п. 25 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, відповідно до якого “*науково-педагогічний працівник* - вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) в університеті, академії, інституті професійно провадить *педагогічну та наукову або науково-педагогічну діяльність* та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації у випадках, визначених законодавством”.

Міністерство освіти і науки України у своєму висновку від 29.09.2021 р. № 1/10-4130 повідомляє, що актуальність законопроекту зумовлена тим, що його положеннями передбачається усунення суперечностей, що виникли у зв'язку з прийняттям Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення діяльності музеїв закладів вищої освіти”.

Тому законопроектом пропонується виключити посади “директор музею”, “директор бібліотеки”, “науковий працівник музею”, “науковий працівник бібліотеки” з переліку основних посад науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Міністерство фінансів України в експертному висновку від 22.09.2021р. № 07010-03-2/29071 зазначає, що норми законопроекту узгоджуються та не суперечать законам, що регулюють бюджетні відносини. Реалізація законопроекту у разі прийняття не впливатиме на показники державного та місцевих бюджетів і не потребуватиме додаткових коштів з державного та місцевих бюджетів.

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, розглянувши на своєму засіданні 29 вересня 2021 року зазначений законопроект, рекомендує за результатами розгляду його відхилити.

Члени зазначеного Комітету звертають увагу, що Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення діяльності музеїв закладів вищої освіти” (№ 849-IX від 02.09.2020) з метою закріплення статусу музеїв закладів вищої освіти, захисту прав їхніх працівників та створення умов для належного захисту музейних колекцій внесено зміни до Закону України “Про вищу освіту”, якими музеї закладів вищої освіти включено до переліку структурних підрозділів цих закладів. Крім того, до переліку основних посад науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти додано посади “директор музею” та “науковий працівник музею”.

У законопроекті за реєстр. № 6050 пропонується зазначені посади, а також посади “директор бібліотеки” та “науковий працівник бібліотеки” виключити з переліку основних посад науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

При цьому розробник проекту не наводить жодних обґрунтувань, які б свідчили про виникнення законодавчої невідповідності у зв'язку з прийняттям

Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення діяльності музеїв закладів вищої освіти” (№ 849-ІХ від 02.09.2020).

Бібліотеки закладів вищої освіти є центрами із підвищення компетентностей здобувачів, викладачів та науковців закладів вищої освіти та проводять індивідуальні консультації й навчання (семінари, тренінги та ін.), створюють методичні та практичні посібники із широкого кола тем, пов’язаних із інформаційною грамотністю, академічною доброчесністю, відкритою наукою, наукометрією, розбудовою наукового іміджу, поширенням результатів досліджень, розвитком наукових видань тощо.

Бібліотеки закладів вищої освіти досліджують власні фонди (у багатьох бібліотеках вони є пам’ятками науки та культури); проводять історичні, книгознавчі та бібліотекознавчі дослідження; результати досліджень публікують у наукових та науково-практичних виданнях; беруть участь у наукових та науково-практичних заходах та організують власні (у тому числі, всеукраїнські та міжнародні).

Директор бібліотеки не лише здійснює зазначені заходи, а й організовує їх та курує. Директор є також керівником науково-дослідної тематики та учасником експертних акредитаційних комісій, що забезпечують формування відповідних кваліфікаційних, освітніх та освітньо-професійних програм; керівником науково-методичної ради бібліотеки, яка забезпечує видавничу та видавничо-освітню діяльність.

На відміну від музейних працівників закладів вищої освіти директори та наукові працівники бібліотек закладів вищої освіти належали до науково-педагогічних працівників Законом України “Про вищу освіту” з моменту його ухвалення у 2014 році. Більше того, бібліотечні працівники мали статус науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, прийнятого у 2002 році. Тобто, належність бібліотечних працівників до науково-педагогічних працівників відповідає філософії цього Закону і педагогічним традиціям.

Національна академія педагогічних наук України у своєму висновку від 11.10.2021 р. № 2-6/395 зазначає, що, беручи до уваги те, що бібліотеки та музеї закладів вищої освіти займаються не лише інформаційним забезпеченням освітнього та наукового процесів, а й залучені майже в усі етапи досліджень, що здійснюються вченими, пропозиція законопроекту щодо вилучення названих посад з переліку основних посад науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти виглядає дискусійною.

Спілка ректорів закладів вищої освіти України у своєму висновку від 04.10.2021 р. вважає, що діяльність працівників музеїв та бібліотек може бути науковою, навчальною та методичною у випадку їх безпосередньої участі у науковому та освітньому процесах у закладах вищої освіти. У такому разі, посади “директор музею”, “директор бібліотеки”, “науковий працівник музею”, “науковий працівник бібліотеки” повинні відноситися до науково-педагогічних посад працівників закладів вищої освіти. У зв’язку з цим до проекту цього закону доцільно внести відповідні корективи.

ВГО “Українська бібліотечна асоціація” просить не підтримувати законопроект за реєстр. № 6050, яким передбачено вилучити пункти 5 і 10 частини першої статті 55 Закону України “Про вищу освіту”, тобто вилучити з переліку

основних посад науково-педагогічних працівників посади директора та наукового працівника бібліотеки. Фахівці асоціації вважають, що зазначене питання потребує додаткового широкого обговорення із залученням громадськості та представників закладів вищої освіти, зокрема й директорів бібліотек.

Фахівці звертають увагу, що бібліотеки закладів вищої освіти включені майже у всі етапи досліджень, які здійснюються вченими. Зокрема, активно працюють у напрямі наукометрії: забезпечують доступ до наукометричних баз даних та консультування щодо їх використання, проводять регулярні власні дослідження із відкритої науки, здійснюють моніторинг та аналіз показників впливовості науковців, наукових видань тощо.

Бібліотеки закладів вищої освіти беруть активну участь у розбудові цифрової інфраструктури науки і освіти, досліджуючи доцільність, можливість, умови, напрями, дії та перспективи впровадження тих чи інших цифрових засобів, інструментів, сервісів у повсякденну діяльність університетських спільнот. Результати цих досліджень стосуються як депозитаріїв, цифрових платформ наукових журналів і конференцій, так і найактуальніших проектів SPARC Europe з просування відкритої освіти та відкритих освітніх ресурсів для навчання і досліджень.

Підкомітет з вищої освіти Комітету з питань освіти, науки та інновацій, розглянувши 29 серпня 2022 року зазначений законопроект та враховуючи пропозиції Головного науково-експертного управління, Міністерства освіти і науки України, Міністерства фінансів України, Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, Співки ректорів закладів вищої освіти України, ВГО “Українська бібліотечна асоціація”, рекомендує його відхилити.

Враховуючи вищезазначене, **Комітет з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 2 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону України “Про внесення змін до статті 55 Закону України “Про вищу освіту” щодо основних посад науково-педагогічних працівників” (реєстр. № 6050 від 14.09.2021), поданий Кабінетом Міністрів України, відхилити.

2. Співдоповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити народного депутата України, голову підкомітету з питань вищої освіти Комітету з питань освіти, науки та інновацій Ю. Гришину.

Голова Комітету

Сергій Бабак